

SUSITIKIMO PROTOKOLAS

2014-03-27

Viešbutis „Neringa“, Gedimino pr. 23, Vilnius

Renginio tikslas – pristatyti NIPC kartu su VŠĮ „Europos namai“ parengtą nevyriausybinių organizacijų ir valstybinio sektorių bendradarbiavimo studiją (2014) ir aptarti tolesnius žingsnius, kurie turėtų prisidėti prie aktyvesnio NVO įsitraukimo įgyvendinant 2014-2020 periodo Europos struktūrinių fondų finansuojamas priemones.

Pranešėjai: Martinas Žaltauskas (NIPC), Judita Akromienė (VŠĮ „Europos namai“)

Renginyje dalyvavo: R. Navickas (LVBOS), G. Stumbrytė (ŽEF), A. Laurinavičiūtė (LRS ŠMKK), R. Balčiūnaitis (VUSA), R. Mrazauskaitė (TILS), A. Mockutė (AYUS), D. Kliukienė (LR FM), J. Dingelis (Lietuvai pagražinti draugija), A. Armanavičienė (LNVF), S. Kondratas (NSMOT), B. Jatautaitė (SADM), I. Ringailaitė (ANVOK), D. Juodkaitė (LNF), E. Leichteris (ŽEF), R. Dilba (LR FM), G. Šopaitė-Šilinskienė (NIPC).

1. J. Akromienės pranešimas. Pagrindiniai akcentai:

- Prielaidas tyrimui atlikti sukūrė 2013 metais priimtas LR Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas. 2007-2013 metų priemonių konkursuose buvo skirtingai interpretuojama NVO sąvoka. Daugiausiai NVO įtrauktos (tačiau nepakankamai) į Žmogiškųjų išteklių plėtros programą (ŽIPP): iš 18 priemonių NVO galėjo dalyvauti 11-oje. Daugumoje priemonių NVO turėjo konkuruoti su kitoms valstybės ir privataus sektorių organizacijomis. Iš viso ES struktūrinės paramos 2007-2013 periode dalyvavo 230 NVO, vertinant ne unikalias įstaigas, o bendrą paraiškų skaičių. Skirta 300 mln Lt, daugiausiai nacionalinėms ir religinėms organizacijoms, veikiančioms socialinių paslaugų teikimo srityje. Šie skaičiai nėra baigtiniai, nes projektai dar tebėra vykdomi.
- Didžiausi sunkumai, kylantys NVO: 8 priemonės buvo vykdomos valstybės planavimo būdu, kai kurių priemonių aprašų parengimas užtrukdavo 2-4 metus. NVO sektoriaus stiprinimui nenumatyta jokių priemonių; ŽIPP techninės paramos schemoje NVO taip pat nėra.
- NVO dalyvavimas yra neproporcingai menkas lyginant su verslo sektoriaus dalyvavimu, kuriam buvo numatytas atskiras prioritetas ir nemažai specializuotų priemonių.
- NVO turėtų dalyvauti visame struktūrinės paramos skirstymo procese. 2007-2013 metų laikotarpiu buvo koncentruojamasi į partnerystės principo reglamentavimą, bet jo įgyvendinimo veiklos vykdytos fragmentiškai ir tik pačiame periodo gale.
- LR Finansų ministerijos parengtose partnerystės principo įgyvendinimo gairėse NVO numatytos kaip atskiras partneris šalia socialinių ir ekonominių partnerių. Jos turėtų būti įtrauktos į dokumentų rengimą, įgyvendinimą ir viešinimą. Tam reikia tinkamos partnerių atrankos, motyvavimo ir grįžtamojo ryšio iš valstybės institucijų suteikimo. NVO dalyvavimas yra fragmentiškas ir nenuoseklus, pačių organizacijų požiūris į savo dalyvavimą ir jo veiksmingumą yra skeptiškas. Pabrėžtina, kad NVO trūksta gebėjimų dalyvauti struktūrinės paramos administravimo ir efektyvumo vertinimo procesuose.
- EK teisės aktuose yra paliekama teisė ES šalims – paramos gavėjoms – pačioms organizuoti partnerystės principo įgyvendinimą remiantis įprasta praktika. Paradoksalu, tačiau Lietuvoje tokios praktikos nėra, tai ir lemia, kad partnerystės principo įgyvendinimas nėra adekvačiai vykdomas. Ministerijoms paliekama teisė pačioms spręsti, kokių lygmeniu ir intensyvumu įtraukti NVO į sprendimų priėmimą. Stebėsenos komitete yra tik 3 NVO atstovai, palyginimui, socialinių-ekonominių partnerių yra 4 kartus daugiau. Nėra nuolatinių komitetų, komisijų, darbo grupių prie ministerijų.

- Studijos rengimo metu ministerijoms buvo išsiųstos užklauskos apie planuojamas partnerystės įgyvendinimo formas būsimoju programavimo periodu. 3 ministerijos atsakė į užklauskas ir informavo, kad neplanuoja institucionalizuoti atstovavimo formų, o įgyvendins tik *ad hoc* priemonės: diskusijas, trumpalaikes konsultacijas.
- NVO įtraukimas į 2014-2020 ES struktūrinės paramos programų vykdymą galėtų būti įgyvendinamas per: a) NVO aktyvų dalyvavimą užtikrinant atstovavimą ministerijose svarstant susijusius klausimus, b) atskiras priemones, skirtas paties sektoriaus stiprinimui (gebėjimų, asocijuotų struktūrų stiprinimui), įgyvendinimą. NVO plėtros įstatymas numatyto savivaldybių tarybų įsteigimą, tad viena iš priemonių galėtų būti nukreipta į šios naujovės įgyvendinimą nacionaliniu mastu.

2. Diskusija:

- **M. Žaltauskas (NIPC)** – ES struktūrinės paramos priemonės galėtų prisidėti prie NVO įstatymo praktinio įgyvendinimo. Įstatymas numato NVO įtraukimą į sprendimų priėmimo procesą visais lygmenimis, tiek nacionaliniu, tiek savivaldybių (regioniniu). Šiuo metu LR SADM kuria pilietinės visuomenės (NVO) fondą, kurio pradinis indėlis galėtų būti suformuotas iš struktūrinės paramos lėšų, kaip investicijos į pilotinės struktūros sukūrimą ir veiklos modelių parengimą.
- **E. Leichteris (ŽEF)** – parengta studija yra puikus pagrindas, nuo kurio galima pradėti diskusiją. Partnerių dalyvavimo klausimas keliamas seniai, o pagrindinis argumentas – ar organizacijos beldžiasi? Durys yra atviros, sprendimų priėmimo procesai yra skaidrūs, žiurint iš partnerystės įgyvendinimo taško. Čia LR Finansų ministerijos kompetencija baigiasi. Ministerijų lygmenyje bendradarbiavimas priklauso nuo pačių ministerijų: su NVO daugiausiai bendradarbiauja LR SADM, o kitos ministerijos – įvairiai.

Priežiūros komiteto posėdžiai yra atviri; visa medžiaga prieinama internete. Esminė problema – nesuformuota nuomonė iš NVO sektoriaus. Vertėtų pasirinkti keletą pilotinių programų NVO įtraukimo aktyvinimui, kaip praeitu laikotarpiu buvo su VRM priemone NVO bendradarbiavimo skatinimui.

- **R. Dilba (LR FM)** – padrašinti Europos Komisijos, bandėme sistemiškai pažiūrėti į partnerystės principo įgyvendinimą; tai įtvirtinta daugelyje dokumentų atskiru punktu. Atsirado punktas, kuris teigia, kad ministerijoms būtina derinti su socialiniais-ekonomineis partneriais klausimus įvairiuose lygmenyse. Ministerijos įpareigos pasirengti atskiras procedūras, kurios konkrečiai aprašytų, kaip atrenkami partneriai. Didinti formalų komitetų komisijų skaičiaus neketiname, lieka klausimas, kaip padaryti, kad geriau veiktų stebėsenos komitetas? Gal galėtų formuotis darbo grupės, kurios rengtų ir pristatytų tikslines įžvalgas? Yra planuojamos priemonės, kurios leis NVO aktyviai dalyvauti informavimo veikloje, rengiamas konkursas informavimo apie ES paramą.

Dėl NVO sektoriaus stiprinimo – čia ne vienos Finansų ministerijos nuomonė, kad iniciatyva gera, ji galėtų būti palaikoma viešojo valdymo tobulinimo priemonėje, susiejant su sprendimų priėmimo proceso atvėrimu visuomenei. Dabar reikia sėsti kalbėti su VRM, ar gims ta priemonė. Atskiros eilutės NVO stiprinimui nėra; yra numatyta priemonių NVO įtraukimui į viešųjų paslaugų, socialinių paslaugų teikimą.

- **A. Armanavičienė (LNVF)** – mūsų karti patirtis rodo, kad priemonėse, apimančiose socialinio dialogo skatinimą, EK partnerius aiškina plačiai, tačiau LR SADM užkerta kelią nevyriausybininkams. Kodėl valdžios įstaigos yra nuolat stiprinamos, kai tuo tarpu NVO sektoriaus stiprinimui lėšos numatomos nėra? Kodėl NVO yra diskriminuojamos?
- **S. Kondratas (NSMT)** – aš neįsivaizduoju NVO diskriminacijos, tačiau akivaizdi NVO nekompetencija. Įstatymuose pilietinė visuomenė turi labai daug teisių, problema ta, kad mes nežinome jų. Turime labai daug darbo, kol patys nesustiprėsime. Pilietinės visuomenės negali kažkas kitas įgalinti. Sutinku, kad NVO turėtų dalyvauti visuose ES paramos etapuose, nes akivaizdžiai matosi, kad kartais ministerijos pačios kurdamos rodiklius, nežino specifikos ir labai įdomūs konkursų rodikliai gaunasi.

- **B. Jatautaitė (LR SADM)** – tikrai būtų galima NVO įtraukti, bet ar Jūs patys, NVO, įsivaizduojate, kaip tai turėtų atrodyti? Kas tą darinį turėtų sudaryti, kas jį administruotų, kiek jame turėtų būti žmonių? Ateikite su konkrečiais pasiūlymais. Artimiausią savaitę, mes tam savo varganam 1 mln 760 tūkstančių rengsime aprašą. Padėkite parengti paragrafą, kam suteikti prioritetą, nes mums bus nelengva. Šių metų II ketvirtį esame suplanavę kvietimą NVO. O dėl europinių – neseniai slovakai pristatė savo patirtį, kiek jie turi galimybių dalyvauti ESF programose, tai daugiausiai dalyvauja tose pačiose gebėjimo stiprinimo ir mokymosi su valdžios institucijų atstovais priemonėse. Atskirų pinigų NVO stiprinimui nėra pas slovakus. Esu giliai įsitikinusi, kad ESF skirtas ūkio, ekonomikos, užimtumo plėtrai ir

socialinėms reikmėms, o piliečiai čia ne prie ko. Esame demokratinė valstybė, o sektoriaus stiprumas priklauso nuo mūsų pačių.

- **R. Mrazauskaitė (TILS)** – daug namų darbų reikia pasidaryti NVO. Kiek mes domėjomės socialinės partnerystės principo įgyvendinimu, stebuklingo atsakymo nėra. Tiesa, kad NVO neturės pajėgumų dalyvauti visose darbo grupėse, neturės tiek žmogiškųjų išteklių. NVO reikėtų išsigrąžinti strategines kryptis ir tikslus, ko kiekvienu konkrečiu etapu siekiama, tada įsitraukimas būtų tvarus ir bendradarbiavimo nauda būtų didesnė. Mes patys esame FINMIN'o kviečiami į visus programavimo renginius, bet neturime resursų įsigilinti į visus klausimus. Sektorių galima stiprinti ne tik duodant pinigų. Pats laikas susitvarkyti atskaitingumo standartus: už gautą finansavimą reikia atsiskaityti. Viena iš mūsų pastabų yra kaštų ir naudos santykis: reikia suprasti, kad bet kurio valstybės sektoriaus stiprinimas yra svarbu, bet tai daryti akiai yra savižudybė, nes periodui pasibaigus, dažnai organizacija numiršta.
- **E. Leichteris (ŽEF)** – kai programuoja priemonės ministerija, įsirašo bet kokius rodiklius, nes nesupranta. Visos NVO sukasi aplink krūvą nereikalingų veiklų ir tik tam, kad pasiektų rodiklius. Keliamas klausimas – kad NVO kartu su ministerijomis tuos rodiklius programuotų.
- **J. Akromienė (EN)** – NVO atstovai turėtų dalyvauti programavime ne *ad hoc*. Turėtume dalyvauti nuosekliai. Kodėl reikia institucionalizuoti? Jei ateini viduryje proceso, nesupranti konteksto, negali įsigilinti. *Ad hoc* inės priemonės nesudaro sąlygų grįžtamajam ryšiui: pati ministerija pasikonsultuoja ir priima sprendimą. Partnerystė – dvipusis eismas, ne vienkryptis judėjimas. NVO neturi išteklių – durys atviros, bet tas pats žmogus negali būti tuo pačiu metu keliose vietose.
- **S. Kondratas (NSMT)** – NVO siūlykit, kaip tai padaryti. Iš vienos pusės, dalyvavimas darbo grupių veikloje labai daug reikalauja iš žmogaus, todėl dalyvautų ten tik tos organizacijos, kurios Vilniuje yra, ir nebūtų nacionalinio atstovavimo. NVO atstovas taptų etatiniu dalyviu ministerijos renginiuose ir prarastų kontaktą su atstovaujamaisiais, savo tikslinę grupę.
- **E. Leichteris (ŽEF)** – mes siūlėme prieš kelis metus FINMIN'ui ne dėl NVO, o dėl visų socialinių partnerių: jei tai yra darbas, už tą darbą reikia mokėti. Mokėti turi tiek, kad tai nebūtų biznis. Kokios problemos kyla? Pirmą – kriterijų problema, kaip atrinkti žmogų, antra – apmokėjimo problemą ir trečia – kad tai bus kai kurių organizacijų biznis. Kiek aš esu įsigilinęs, EK sprendžia problemą taip: per tam tikrą laikotarpį asmeniui darbo grupėje negeneravus pozicijų, jį išmeta iš sąrašo, įtraukia kitą žmogų. Bet tai sunkus procesas. NVO bijoma duoti pinigų; jau geriau duokim valstybinėms institucijoms, kad jie padarytų išsamią TAIP/NE anketą svarstomam klausimui, ir tai gal bus efektyviau?
- **J. Akromienė (EN)** – NVO Taryboje svarstysim, kokios konkrečios priemonės įtrauktų NVO. Prisimenu praėjusio laikotarpio pradžioje, kai visos ministerijos dalyvavo, situacija kartojo: visos ministerijos įvardijo daugybę priemonių NVO, o mes viso to rezultatus matome. Taip atsitiko todėl, kad NVO neturi pakankamai gebėjimų ir išteklių ir neatstovauja sektoriaus sprendimų priėmimo procesuose dėl tų pačių priežasčių.
- **R. Dilba (LR FM)** – mes neskirstome socialinių partnerių į NVO ar verslo, ar darbdavių, ar t.t. Pagrindinė dominantė – kas geriausiai gali atstovauti, daugiausiai įnešti pridėtinės naudos į prioriteto įgyvendinimo klausimą. Vienos NVO yra labai kompetetingos, kitos nelabai. Ar turime visas remti, visas kviešti? Man atrodo, kad geriausia kryptis – orientuotis į NVO socialinių paslaugų teikimą pakete su kompetencijos stiprinimu. Dėl NVO skėtinių organizacijų rėmimo projekto – verta svarstyti, jį logiškai atrodo VRM prioritete.
- **I. Ringailaitė (ANVOK)** – neturime pamiršti, kam NVO įsiteigė. Ne viena NVO negali konkuruoti su ministerijomis, būtent iš jų turi būti iniciatyva užmegzti ir palaikyti dialogą. Kita vertus, kalbant apie konkrečias programas, šakinės ministerijos turi kviešti NVO pasitarimui. Atkreipčiau dėmesį, kad projektų finansavimo kriterijai nustatomi matematiškai – balai pasidaro svarbesni, ne kokybė.
- **R. Mrazauskaitė (TILS)** – sutinku, kad turėtų pasistengti šakinės ministerijos: supaprastinti dialogą, supaprastinti klausimus, bet būtų labai sunku užtikrinti atskaitingumą ir skaidrumą. Jei įtraukti NVO gebėjimų stiprinimą – tai galėtų būti subkriterijus: kaip konkreti projekto veikla leidžia sustiprėti pačiai organizacijai.
- **I. Ringailaitė (ANVOK)** – ne visos programos leidžia stiprinti gebėjimus, o tai reiškia, kad reikia nuvogti darbo laiką nuo projektų tam, kad vykdytum advokacijos veiklas.

- **R. Balčiūnaitis (VUSA)** – dabar NVO vyrauja paprotinė vadyba. Didelė problema – neišnaudojamas potencialas. Rūta paminėjo konkrečias priemones – advokacija turi būti su poveikiu ir matuojama, turi būti aiškiai įvardinta, kokius teisės aktus reikia keisti ir kodėl. Jei idėja nekvalifikuotai nešama, tada sukasi neefektyvumo ratas.
- **S. Kondratas (NSMT)** – nesutinku, kad advokacijoje reikia parodyti rezultatą. Įstatymų keitimas yra labai ilgas procesas. Gali labai sėkmingai užsiimti advokacija, pavyzdžiui 20 metų trukusio, kol Amerikoje vieną įstatymą pakeitėm. Jei Seimas nubalsavo kitaip, tai nėra tavo kaltė. Advokacija vyksta nuolat – ji turi būti daroma mandagiai, nuosekliai ir tyliai. Visos NVO turi tai daryti. Advokacijos mokymų labai trūksta. Ta sąvoka nežinoma ir nepraktikuojama, nes NVO nežino savo teisių, ką jos galėtų daryti be pinigų.
- **B. Jatautaitė (LR SADM)** – kilo mintis, gal sukurti programą NVO sektoriaus stiprinimui dalyvauti atstovavime?
- **J. Akromienė (EN)** – analizė rodo, kad programose vyrauja kiekybiniai rodikliai. Suprantu, kad sudėtinga nustatyti kokybinius, bet nuo to nukenčia veiklos kokybė. Turi atsirasti kažkokie kiti kriterijai. Be to – finansavimo dydžiai. Kai maži projektai – administraciniai kaštai tokie pat; nors kaštus efektyviau panaudoti veiklai.
- **E. Leichteris (ŽEF)** – kriterijai turėtų būti realiai pasiekiami, kad nereikėtų spėlioti, pavyzdžiui, kiek darbo vietų liks po 5 metų darbo rinkoje.
- **R. Dilba (LR FM)** – tokie reikalavimai kyla iš derybų su EK, negalime nepaisyti tokių kriterijų.
- **A. Laurinavičiūtė (LRS ŠMKK)** – opi problema yra ir ministerijų tarpusavio bendradarbiavimas. Dažnas ministerijos darbuotojas nesuvokia, kas yra NVO. Kaip NVO įtraukti, kai ministerijų darbuotojų kompetencija neleidžia identifikuoti NVO? Reikia padėti suvokti, kas yra NVO. Kitas elementas – žmogiškieji išteklių. Skaičiau pranešimą EP: pasakiau, kad žmonės iš kitų sektorių komitetuose dirba už ačiū, tai niekas manęs nesuprato. Jei kalbame apie tai, kaip paremti NVO, kai kurios ministerijos turi eilutes darbo grupių narius ir už NVO darbo laiką galėtų sumokėti.
- **B. Jatautaitė (LR SADM)** – tai siūlykite! Sugalvokite, kaip tą padaryti.
- **D. Juodkaitė (LNF)** – valdžios institucijų požiūris turi keistis, reikia siekti bendravimo ir partnerystės. Verta paklausti FINMIN'o, kokie įtraukti socialiniai partneriai, kaip juos pasirenkate: ar tie, kurie beldžiasi, ar kurie duoda naudos? Pavyzdžiui, ministerijoje Neįgaliųjų departamentas atstovauja neįgaliuosius, o turėtų tai daryti NVO. NVO turi dėti daug pastangų, bet tas dalyvavimas turi būti užtikrinamas ir iš kitos pusės.
- **R. Dilba (LR FM)** – turite suprasti, kad nesusišneka ministerijos, tiek pat, kiek NVO tarpusavyje. Pastangų visada yra: mes koordinuojame partnerystės principo įgyvendinimą, bet ministerijos tai praktiškai daro, ne mes galime pasakyti, kad neįgaliuosius turi atstovauti ši arba kita NVO. Ministerijoms paliekame atsakomybę.
- **E. Leichteris (ŽEF)** – mano nuomone, ministerija turi teisę pasirinkti, kaip įsitraukti NVO, bet turi palikti duris pasisiūlyti ir kitoms organizacijoms.
- **S. Kondratas (NSMT)** – jei norime atstovavimo, turime užtikrinti, kad kiekviena asociacija atrenka savo narius demokratiškai. Turi veikti efektyvūs savireguliacijos procesai.

3. Apibendrinimas. M. Žaltauskas